

GOSPODARSKA NAVODILA.

Izdaja in zalaga

c. kr. kmetijska družba kranjska v Ljubljani.

◇ Cena 10 h. ◇

Vzroki neplodnosti pri govedi.

Vsako leto dobivamo nebroj vprašanj, zakaj se krave ne pojajo, in če se pojajo, zakaj ne ostanejo breje ali izvrgujejo.

Z nastopnim spisom odgovorimo na enaka vprašanja, in sicer navedemo vse vzroke, ki jih posnamemo po spisu prof. dr. E. Zschokkeja v Curihu, ki je bil objavljen v kmetijskem letopisu za Švico, izdan od zveznega kmetijskega oddelka (ministrstva) v Švici v l. 1898.

Pregled vzrokov goveji neplodnosti.

A. Neplodnost, ki ji je bik vzrok.

1. Telesna nezmožnost zaskočenja: Starost, telesna slabost, bolečine v nogah, zlasti v členkih, v parkljih in v mišicah (slabost v ledjih), razmerno prenizka postava bika.

2. Lenoba v zaskočenju: Splošnja obolelost, vročina, mrzlica, bolezni v prebavilih, bolezni v možganih, bolezni (bolečine) na spolovilih, spačena spolovila, močno telesno utrujenje, presilna poraba za plemenitev, ohlapna ali nezadostna prehranitev, premočna krma v zvezi z nezadostnim pregibanjem, osebna mržnja bikova do kake krave in včasih tudi začasna mržnja do plemenitve vsled ponesrečenega padca pri zaskočenju.

3. Nezmožnost zaskočenja: Bolna spolovila, bradavice, izpuščaji in druga vnetja ali ranjenje žile, zamašenje, oteklina in druge bolezni vrhnje kože, ki sega čez žilo.

4. Nezmožnost oploditve (jalovost): Napačna spolovila, dvospolnost, bolna moda (otrpnjena, zaapnjena, vneta in snetjava), spolna onemoglost: starost, prezgodnja ali presilna poraba za plemenitev, plemenjenje v sorodstvu, nezadostna prehranitev in oskrbovanje, presilna poraba za delo (vprego itd.), odebelenje zlasti v mladosti.

Bika je navadno takrat za jalovega smatrati, če je nekaj zdravih krav brezuspešno zaskočil. Ker pri zaskočenju more cela vrsta nesrečnih slučajev zavirati oploditev (nemirnost živali, velika razlika v velikosti, vdrta sramnica itd.), zato pelje razumen gospodar sicer drugače zdravo kravo večkrat k istemu biku, ali bika premenja, preden končno bika ali kravo smatra za jalova.

B. Neplodnost, ki ji je krava vzrok.

1. Če se krava vnovič ali se sploh ne poja.

a) Splošnji vzroki: Starost in vsled nje izginjanje jajčnikov, debelost, mrtva narava, stalno bivanje v hlevu, premenjava krme ali hleva.

Splošno motenje prehranitve; slabo oskrbovanje; nezadostno, enostransko in ohlapno prehranjevanje; mrzla, mokra in nedišeča krma (trava in seno iz osojnih zemljišč); motenje v prebavilih vse vrste, ki jemlje tek in povzroča drisko.

Izborna mlečnost (zlasti po otelitvi), prenaporno delo (utrujenost).

Splošno obolenje: Okuženje (jetika), mrzlica, vročina in prehlajenje; bolezni v možganih, v jetrih, v ledicah in sploh bolečine (gnojenje, rak itd.).

Predolgo odlašanje plemenitve, če se je krava že enkrat ali večkrat pojala.

Nektere vrste zdravil (narkotika).

b) Posebne izpreembe na spolovilih: Prirojena spačena spolovila (dvospolnost) ali spolno oslabljenje (na pr. vsled plemenjenja v sorodstvu).



030017447

Spačenje jajčnikov vsled bolezni (jetika, rak), vsled trajnega vnetja (skleroza, zaraščenje) in vsled tega, ker se nanovo ne tvorijo potrebni rumeni deli jajčnika (nepravilno krmljenje itd.).

Bolešno stanje telčnika: Neiztrebljen odmrli plod, sluz in gnoj; smrkavost telčnikove zluzne kože (beli tok).

2. Če je pojanje neznatno ali sploh nečitno: Sila in trajnost znakov običajnega pojanja sta pri vsaki kravi drugačna, zato je vse to natančno opazovati ter je oskrbovalce govedi na to opozoriti in jih poučiti.

Pojanje je manj očitno pri oslabeledih kravah (vsled velike mlečnosti, napornega dela, bolezni v prebavilih in ob boleznih sploh), pri neprestanem bivanju v hlevu, ob nezadostni in ohlapni krmi.

3. Če se krava poja, se zaskoči, pa se ne ubreji.

a) Če se pojatev redno (vsake tri tedne) kaže, a se krava ne ubreji:

Mehaniške ovire oploditve: Premajhni biki, vdrtá sramnica, vznemirjenje med zaskočenjem vsled bojazljivosti (pri junicah), uljesa in brazgotine v sramnici.

Nadalje pri presilni pojatvi: Polnokrvnost krav, močna in razburljiva krma, tudi prezgodnje vodenje, velika občutljivost sramnice, ranjenje, vsled česar nastane po zaskočenju močno tiščanje; če se ustje telčnika ne zapre; nakopičenje sluzá v sramnici, da se ustje telčnika med plemenitvijo ne odpre, prepozno vodenje, nerazmerno povečanje telčnikovega ustja, izpuščaji v sramnici, smrkavost sramnice, jedki sluz. Oboleli telčnik (skleroza, zaapnjenje kotilidonov, zaprtje jajčnika).

b) Krava se prevečkrat poja ali včasih neprestano (pojatnica): Če je tej prikazni tudi pri kravah vzrok bolezen v možganih ali v rodilih, še ni dognano. Redkokrat se prepogosta pojatnost kaže pri sicer zdravih kravah. Navadno je tej prikazni vzrok bolezen v jajčnikih: mehurčasto razkrajanje, vodenica v jajčniku, vnetje, zlasti jetično vnetje jajčnika.

4. Če se krava sicer ubreji, a ne donese (izvrže).

a) Vsled nepravilne lege ali razvitja mladiča: Nestvor ploda, zamotanje popkovine itd.

b) Smrt ploda vsled okuženja skozi sramnico: kužno izvrgovanje.

c) Splošno groznično obolenje krave: Kužne bolezni.

d) Vnanji vplivi, ki delujejo posredno ali neposredno na telčnik: Udarci, sunki (preozka hlevska vrata), trpinčenje (udarci na nos), padci, medsebojno zaskakovanje, utrujenje, prestrašenje, prehlajenje (posebno z mrzlo krmo in pijačo).

e) Strupi, dristila, pokvarjena krma.

Iz tega spisa je razvidno, koliko vzrokov more zakriviti neplodnost ali izvrgovanje krav. Razumen gospodar bo na podlagi tega spisa mnogokrat mogel dognati vzrok in ga odstraniti, če se sploh odstraniti da, drugače pa mora vprašati veččega živinozdravnika za svet, ki žival preišče, vzrok dožene in poda navodilo, kako je nepravilike odstraniti, če se sploh dajo odstraniti.

Mi smo pa s tem spisom enkrat za vselej odgovorili na vprašanja, zakaj se krave ne pojajo, zakaj ne ostanejo breje, zakaj izvrgujejo.



60

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS



00000412797